

Nr 35

Finansutskottets betänkande i anledning av motion om en utredning rörande investerings- och driftstöd i anslutning till kommunernas långtidsplanering.

Motionen

I motionen 1972: 821 av fru Theorin m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en utredning i konjunkturpolitiskt syfte om olika former av investerings- och driftstöd med anknytning till kommunernas långtidsplanering.

I motionen anförs att det är angeläget att de konjunkturpolitiska insatserna i största möjliga utsträckning främjar en långsiktig utveckling mot de på politisk väg uppställda målen. Enligt servicekommittén är boendeservice ett viktigt instrument för att främja de övergripande politiska målen om gemenskap, trygghet och jämlikhet. Det synes motionärerna angeläget att pröva om en utbyggnad av boendeservicen skulle kunna inpassas i konjunkturpolitiken, givetvis utan att den långsiktiga utbyggnadstrenden äventyras. Servicesektorn är personalkrävande och skulle därför lämpa sig väl som sysselsättningsobjekt i en lågkonjunktur. Primärkommunerna, som är huvudmän för större delen av de funktioner som innefattas i begreppet boendeservice, har numera en ekonomisk långtidsplanering som sträcker sig över fem år. Vid en konjunkturdämpning ser sig många kommuner tvingade att begränsa utgifterna, vilket drabbar vissa delar av servicesektorn. Detta förefaller motionärerna vara ett kortsynt tillvägagångssätt som kommunerna tvingas tillämpa. I stället borde det vara angeläget att använda konjunkturdämpningen till att stå väl rustad inför den konjunkturuppgång som förr eller senare kommer. När konjunkturen vänder uppåt igen blir trängseln om resurserna erfarenhetsmässigt hård.

I fråga om investeringar för boendeservice finns det möjligheter att i kommunernas långtidsplanering se när ett visst projekt är infogat i kommunens resursram. När det gäller driftkostnaderna är det möjligt att avläsa deras beräknade nivå, totalt och för varje post i driftbudgeten under den framförliggande femårsperioden. Det borde därför vara möjligt att i en konjunkturdämpning dels satsa byggresurser på anläggningar för boendeservice, dels ge ekonomisk hjälp till driften av service på ett sätt, som är anpassat till varje kommuns långsiktiga ambitioner och resurser.

Enligt motionärerna borde det vara möjligt att dels tidigarelägga kommunala investeringar för boendeservice, dels ge statliga stimulansbidrag i form av anläggningsbidrag utöver vad som förekommer i normalfallet. Som en konsekvens av ett sådant tillvägagångssätt skulle

man få en motsvarande minskning av investeringsverksamheten i en konjunkturuppgång.

Vidare anser motionärerna det angeläget att beakta hur kommunerna prioriterar mellan olika sektorer inom sitt ansvarsområde. Det kan finnas anledning att överväga om man med statliga åtgärder på ett effektivare sätt än nu borde stimulera serviceutbyggnaden på bekostnad av mindre angelägna investeringsobjekt.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet.

Styrelsen för *Svenska kommunförbundet* anser inte att några mer betydande begränsningar i verksamheten inom servicesektorn skett under innevarande lågkonjunktur. Vad som närmast inträffat är att den tidigare mycket snabba utbyggnadstakten har dämpats därför att man i kommunerna ansett sig nödsakade att begränsa kostnadsstegringarna. Kommunerna har även i detta konjunkturläge utnyttjat de möjligheter staten genom olika åtgärder – främst tillfällig höjning av statsbidragsnivån – erbjudit kommunerna att öka sina investeringar. Vid valet av de anläggnings- och byggnadsobjekt, vars tillkomst staten velat stimulera, synes man från bidragsmyndigheternas sida ha fäst huvudvikten vid att objekten skall vara förhållandevis arbetskraftskrävande medan man lagt mindre vikt vid objektens angelägenhetsgrad i övrigt, anför förbundet.

Ett investeringsstöd för att i en lågkonjunktur garantera eller stimulera tillkomsten av i kommunens flerårsplan upptagna investeringar vid däri angiven eller t. o. m. vid en tidigare tidpunkt skulle således innebära att just de mest angelägna investeringsobjekten skulle bli utförda. Detta skulle automatiskt innebära att stimulansbidragen skulle komma att avse också anläggningar inom sektorn för boendeservice i den mån sådana prioriterats av kommunen och därmed upptagits i flerårsplanen. En komplikation är dock att kommunernas flerårsplaner (flerårsbudget) normalt inte fastställs och knappast heller bör eller kan fastställas. Det torde därför vara svårt att utforma ett någorlunda hanterligt system för investerings- och driftstöd i direkt anslutning till deras ekonomiska långtidsplanering.

Förbundet delar motionärernas mening att investeringar inom sektorn för boendeservice är minst lika viktiga som investeringar inom andra sektorer och att det också är viktigt att kommunerna av ekonomiska skäl ej tvingas att begränsa sitt serviceutbud under en lågkonjunktur. Förbundet motsätter sig dock på det bestämdaste de tankegångar på en stark statlig styrning som framkommer i motionen, vari anförts att det kan finnas anledning att överväga om man med statliga åtgärder på ett effektivare sätt än nu borde stimulera serviceutbyggnaden på bekostnad av mindre angelägna investeringsobjekt.

I fråga om utredningskravet i motionen hänvisar förbundet till budgetutredningen och till utredningen om kommunernas ekonomi.

Styrelsen för *Svenska landstingsförbundet* anför att det givetvis är ett önskemål från landstingens sida att utbyggnaden av de landstingens verksamheter som berörs i motionen (sjuk- och handikappservice jämte öppen sjukvård) får fortgå enligt uppdragna riktlinjer utan hinder av konjunkturbetingade faktorer. Vissa projekt skulle genom ett i motionen skisserat statligt investerings- och driftstöd kunna komma att utföras tidigare än som avsetts i planerna. Vilka projekt som är mest angelägna för respektive landsting måste emellertid dessa själva ha frihet att avgöra, en förutsättning som enligt styrelsen inte heller torde kollidera med motionens primära syfte.

Förbundet uppger att de nuvarande ekonomiska långtidsplanerna som regel saknar den detaljeringsnivå för de olika i planen upptagna projekten, som borde vara en förutsättning för att kunna tidigarelägga investeringsbeslut på det sätt som anges i motionen. En kommunal planering av den modell som avses i motionen kan därför bli synnerligen arbetskrävande och dyrbar.

Även landstingsförbundet motsätter sig bestämt de tankegångar som förs fram i motionen om statliga åtgärder för att mera effektivt styra den kommunala verksamheten.

Utredningsförslaget tillstyrks.

Utskottet

Motionärerna berör den viktiga frågan om formerna för statens påverkan av kommunernas ekonomiska aktivitet i skilda konjunktursituationer. De tar framför allt sikte på kommunernas boendeservice, där de anser det särskilt angeläget att hålla uppe investeringar och drift under en konjunkturavmattning.

Utskottet vill instämma i motionärernas starka betonande av den strategiska roll de kommunala investeringarna och den kommunala aktiviteten allmänt spelar när det gäller att påverka investeringsverksamhet och sysselsättning. Det är ytterst angeläget att den kommunala verksamheten utgör ett stabiliserande element i samhällsekonomin, inte minst därför att den offentliga tjänstesektorn enligt långtidsutredningen beräknas svara för huvuddelen av sysselsättningsökningen under 1970-talet. En sådan stabiliseringspolitisk insats från kommunernas sida kan vara förenad med svårigheter i ett läge där utrymmet för nya åtaganden ter sig starkt begränsat.

Det bör erinras om att staten redan nu stimulerar kommunerna till vidgade insatser vid en konjunkturavmattning på i princip det sätt motionärerna skisserar. Ramarna för skol-, sjukhus-, ålderdomshems- och annat kommunalt byggande vidgas regelmässigt när konjunkturläget så påkallar. Ibland sker detta genom förskott på nästa års ramar eller planerade ramar. Genom ökade medel till kommunala beredskapsarbeten och genom höjd statsbidragsandel har inte minst under den senaste konjunkturavmattningen stimulerats fram betydande investeringar inom den kommunala sektorn, bl. a. reningsanläggningar. Som anføres i kom-

munförbundets yttrande kan det arbetsmarknadspolitiska intresset att få till stånd sysselsättningsintensiva projekt ibland stå i konflikt med en renodlad kommunal prioritering av arbetena. Endast i undantagsfall torde emellertid förekomma att kommunerna medverkar till att tidigare reläggas arbeten som de inte själva prioriterar högt.

Såväl i motionen som i de båda förbundens yttranden understryks angelägenheten av att de investeringar eller andra vidgade insatser som stimuleras fram står i överensstämmelse med varje kommuns långsiktiga planer och ekonomiska bärkraft. Detta förhållande sätter en allmän gräns för möjligheterna att stimulera fram kommunala åtgärder och insatser, särskilt då som för närvarande många kommuner brottas med ekonomiska problem. I sammanhanget bör uppmärksammas att såväl kommun- som landstingsförbundet erinrar om att nuvarande femårsplanering inte allmänt är så utvecklad att den kan tjäna som underlag för ett mer automatiskt verkande system av det slag motionärerna skisserar.

Motionärerna begär en utredning. Svenska landstingsförbundet tillstyrker en sådan medan Svenska kommunförbundet erinrar om budgetutredningens arbete och om utredningen om den kommunala ekonomin. Utskottet konstaterar att budgetutredningen enligt sina direktiv har att söka finna vägar att samordna kommunernas ekonomiska aktivitet med stabiliseringspolitiken. Den kommunalekonomiska utredningen har i hög grad att beakta dessa frågor. Mot denna bakgrund avstyrks utredningsyrkandet.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1972:821.

Stockholm den 7 november 1972

På finansutskottets vägnar

SVEN EKSTRÖM

Närvarande: herrar Ekström (s), Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Knut Johansson i Stockholm (s), Franzén (s), Burenstam Linder (m), Larsson i Karlskoga (s), Asling (c), Jansson (s), Wirtén (fp), Josefsson i Halmstad (s), Brundin (m), Gadd (s), Pettersson i Kvånum (c) och Lindahl (s).